

Polecenia podsumowujące

1. Opisz stosunki między Polską i Litwą a Wielkim Księstwem Moskiewskim w czasach panowania ostatnich Jagiellonów.
2. Wyjaśnij znaczenie traktatu wiedeńskiego dla kształtowania się relacji między Jagiellonami i Habsburgami.
3. Scharakteryzuj stosunki między Polską a Prusami Zakonnymi w pierwszej połowie XVI w.
4. Omów przyczyny, przebieg i skutki pierwszej wojny północnej.

Wojny z Moskwą w pierwszej połowie XVI w.

Przyłączanie przez Moskwę kolejnych ziem ruskich kosztem Wielkiego Księstwa Litewskiego.

1507–1508, 1512–1522 – wojny Rzeczypospolitej z Wielkim Księstwem Moskiewskim

- Moskwa wspierana przez Habsburgów i zakon krzyżacki
- 1514 – bitwa pod Orszą zwycięska dla wojsk polsko-litewskich
- 1534–1537 – kolejna wojna z Moskwą, zakończona rozejmem.

Stosunki z Turcją

W XVI w. przyjazne stosunki między Rzeczypospolitą a Turcją.

Punkty zapalne – najazdy tatarskie i Gospodarstwo Mołdawskie.

Bezsukcesyjne próby odbicia Mołdawii przez wojska polsko-litewskie.

1531 – zwycięska bitwa pod Obertynem, odzyskanie Pokucia.

1533 – pokój wieczysty z Turcją.

Relacje z Habsburgami

Rywalizacja o korony Czech i Węgier między Jagiellonami a Habsburgami.

1515 – traktat wiedeński.

Małżeństwa między członkami rodów Habsburgów i Jagiellonów.

Wycofanie się Habsburgów z popierania działań państwa moskiewskiego i zakonu krzyżackiego wymierzonych przeciw Rzeczypospolitej.

1526 – bitwa pod Mohaczem i śmierć Ludwika II Jagiellończyka, przejęcie władzy przez Habsburgów w Czechach i na Węgrzech.

Hołd pruski

Próby uzyskania suwerenności przez zakon krzyżacki.

Wzrost napięć między Polską a zakonem krzyżackim

- 1519–1521 – wojna z zakonem zakończona zawarciem czteroletniego rozejmu
 - 1525 – hołd pruski i sekularyzacja zakonu krzyżackiego
- Powstanie luteranckich Prus Książęcych jako lenna Rzeczypospolitej.

Sekularyzacja państwa zakonnego w Inflantach

Rywalizacja o ważne porty handlowe w Inflantach między Szwecją, Danią, Polską z Litwą i Moskwą.

Państwo zakonu krzyżackiego stanowiące znaczną część Inflant.

1561 – sekularyzacja zakonu inflanckiego – Inflanty przyłączone do Rzeczypospolitej.

Luteranizm dominującym wyznaniem w Inflantach.

Wojna o Inflanty i polityka morską Zygmunta Augusta

1562 – zajęcie przez Szwecję portu w Parnawie.

1563–1570 – pierwsza wojna północna z udziałem Danii, Szwecji, Moskwy, Polski z Litwą.

Następstwa wojny o Inflanty: znaczna część Inflant pozostająca przy Polsce, zachowanie przez Wielkie Księstwo Moskiewskie portu w Narwie oraz Dorpatu.

1568 – utworzenie Komisji Morskiej odpowiadającej za rozwój floty polskiej.

Polecane publikacje

M. Bogucka, *Hołd pruski*, Warszawa: Interpress, 1985.

S. Cynarski, *Zygmunt August*, Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 2004.

